

A Humán Tudományok Doktori Iskola minőségbiztosítási terve

A minőségbiztosítás alapelvei

Doktori iskolánkban a kutatóképzés minőségellenőrzése a Debreceni Egyetem erre vonatkozó szabályzatainak megfelelően történik. A doktori képzés esetén ennek alappillérei: a doktori (PhD) értekezések alapvető tartalmi és formai követelményeinek tudományterületenkénti szabályozása; a fokozatszerzéshez szükséges publikációk minőségének és mennyiségének világos követelményrendszere, a szabályok közzététele és a teljesítés következetes ellenőrzése; a doktori fokozatszerzés során (bírálati eljárás, doktori szigorlat/komplex vizsga, nyilvános vita) független, szakmailag elismert szakértők bevonása; a doktoranduszok hazai és nemzetközi konferenciákon történő megmérettetése valamint az alumnusok szakmai pályafutásának nyomon követése. Az alábbiakban részletesen tárgyaljuk a minőségbiztosítás szervezeti feltételeit, a doktoranduszok, a témakiírók, a témavezetők és az oktatók tevékenységével kapcsolatos normákat, majd a minőségfejlesztés fő irányait.

Doktori iskolánk elvárja törzstagjaitól, témavezetőitől és oktatóitól a rendszeres, dokumentálható eredményekben is megnyilvánuló, magas színvonalú kutatómunkát és a doktori képzéshez szükséges tanári-oktatói habitust. A doktori iskola oktatóinak tudományos kutatói és oktatói tevékenységét az elfogadott akadémiai normáknak megfelelően a programok vezetői a doktori iskola tanácsában rendszeresen értékelik. A doktori oktatók tevékenységének minősége dokumentálható a doktoranduszok körében végzett véleménymérés, a disszertációk oktatói kar körében lefolytatott vitáinak (műhelyvita és védelem) jegyzőkönyve, a témavezető és a doktorandusz közös munkájáról készült szemeszterenkénti írásos beszámolókat valamint a vezetésükkel megvédett disszertációk minősítése alapján.

A doktoranduszok programonkénti választott képviselője a Doktori Iskola Tanácsának állandó, tanácskozási jogú tagja. Feladata, hogy képviselje a doktoranduszok minőségi elvárásait, érdekeit, közvetítse kérdéseiket, észrevételeiket. A doktoranduszok és a programban már fokozatot szerzettek véleményét a doktori iskola honlapjáról elérhető kérdőív segítségével gyűjtjük össze és elemezzük (www.humandi.unideb.hu/minoseg).

A doktori iskola a doktori képzésben résztvevő oktatók szakmai és tudományos felkészültségének fejlesztéséhez a hazai és nemzetközi tudományos életbe történő bekapcsolódás, illetve a meglévő kapcsolatok ápolásának támogatásával igyekszik hozzájárulni.

A doktoranduszok tevékenységének minőségbiztosítása

A felvételi eljárással kapcsolatos aktuális egyetemi és kari szabályozást kiegészítve a doktori iskolában a felvétel a szokásos objektív kritériumok (eddigi tudományos tevékenység, publikációk, nyelvtudás stb.) tekintetbe vétele mellett a jelentkezővel témájáról folytatott beható beszélgetés alapján történik. A jelentkező a doktori felvételi eljárás során maximum tíz oldal terjedelmű tématervet bocsát a felvételi bizottság rendelkezésére, amelyet a felvételi beszélgetés során „megvéd”, vagyis bizonyítja, hogy alkalmas szakmai diskurzus folytatására, s képes tájékozódni a téma szakirodalmában. A nyelvtudás tekintetében minimális követelmény a(z) államilag elismert) középfokú C típusú vizsga, amelyre szakirodalom tanulmányozására alkalmas nyelvtudás épül.

A doktorandusz fél éve csak abban az esetben ismerhető el, ha az adott szemeszter folyamán elkészítette a doktori iskola képzési tervében rögzítetteknek megfelelő, színvonalas

írásbeli munkákat, melyeket az oktatók vezetésével a doktoranduszok közössége megvitatott és elfogadható színvonalúnak minősített. A levelező doktoranduszokkal szembeni elvárások azonosak a nappali doktoranduszokkal szembeni elvárásokkal.

A doktoranduszokat a képzési tervben foglalt idegen nyelvű speciálkollégiumok és a vendégoktatók előadásai segítségével arra ösztönözzük, hogy lépést tartsanak a tudományterületük nemzetközi kutatási eredményeivel. Emellett a doktori kurzusok mindegyikéhez kapcsolódóan kötelező az idegen nyelvű szakirodalom olvasása. Az ösztöndíjas doktorjelöltek nagy része a három év alatt legalább egy félévet olyan külföldi egyetemen tölthet, amellyel iskolánk kapcsolatban áll. A doktoranduszaink évente legalább egy szakmai előadást tartanak kutatási eredményeikről. A doktori iskolában keressük a lehetőséget a doktoranduszok bel- és külföldi konferenciára való eljuttatására, ahol bemutatathatják kutatási eredményeiket. A doktori iskolában a kutatómunkával kapcsolatos elvárások egységesek abban a tekintetben, hogy a képzés folyamán a doktorjelöltnek fokozatosan el kell sajátítania egy tudományos feladat önálló megoldását, a tudományos kutatás módszereit kell alkalmaznia, törekednie kell új tudományos eredmények létrehozására, valamint ezekről rendszeresen be kell számolnia tudományos publikációk formájában.

A doktori fokozatszerzésig a doktoranduszoknak minimum öt nívós, hazai és nemzetközi folyóiratban és/vagy lektorált kötetben közzétett publikációt kell összegyűjteniük. Alapvető elvárás, hogy a közlemények az egyes tudomány- és kutatási területekhez illeszkedő folyóiratokban kerüljenek publikálásra. A tudományterületenként elfogadható folyóiratok kiválasztásakor a Magyar Tudományos Akadémia tudományos bizottságainak jelenleg érvényben levő és az MTA honlapján közzé tett folyóiratok listáját tartjuk irányadónak¹, de a publikálással kapcsolatos elvárásokat programonként pontosító rendelkezésekkel egészítjük ki. A Filozófia program az MTA Filozófiai Tudományos Bizottsága által nevesített folyóiratok mellett ajánlja továbbá a kutatási arculatához szintén illeszkedő Alföld, Elpis, Mindennapi Filozófia valamint a Nagyerdei Almanach című folyóiratokat. A Neveléstudományi programban az öt publikációból legalább kettőnek az MTA II. osztály Pedagógiai Tudományos Bizottságának folyóiratlistáján felsorolt idegen nyelvű folyóiratban kell megjelennie, a további publikációk elhelyezhetők az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága által elfogadott magyar nyelvű folyóiratokban, valamint magyar és idegen nyelvű lektorált könyvfejezet is elfogadható. A Pszichológia programban az öt publikációból legalább kettőnek a Pszichológia, a Magyar Pszichológiai Szemle, az Alkalmazott Pszichológia című folyóiratban vagy az ezeket kiváltó impakt faktoros pszichológiai folyóiratban kell megjelennie, a további publikációk elhelyezhetők az MTA Pszichológiai Tudományos Bizottsága által felsorolt bármely folyóiratban vagy lehetnek lektorált könyvfejezetek, tanulmányok. A Szociológia program az MTA Szociológiai Tudományos Bizottsága által nevesített folyóiratok mellett ajánlja az Acta Social Analysis, az Acta European and Regional Studies, az Erdélyi társadalom, a Fórum Társadalomtudományi Szemle és az Acta Medicinae et Sociologica című orgánumokat. Minden programra érvényes rendelkezés, hogy a programvezető engedélyével egyedi mérlegelés alapján a fentebb

¹ A Filozófia program esetén az MTA II. osztály Filozófiai bizottságának folyóiratlistája letölthető a https://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/II.%20Osztaly/FTB_folyoiratlista_20190328.pdf oldalról. A Neveléstudományi programban az MTA II. osztály Pedagógiai Tudományos Bizottságának folyóiratlistája a https://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/II.%20Osztaly/PEDTB_MTA%20II%20osztaly%20folyoiratlista_20190328.xlsx oldalon érhető el. A Pszichológia programban az MTA II. osztály Pszichológiai bizottságának folyóiratlistája elérhető a https://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/II.%20Osztaly/A%20Pszichologiai%20Tudomanyos%20Bizottsag%20folyoirat%20lista%2020170928.pdf oldalon valamint a Szociológia programban az MTA IX. osztály Szociológiai bizottságának folyóiratlistája a https://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/IX.%20Osztaly/2017/Szociologia%20Bizottsag.xlsx oldalon olvasható.

felsoroltaktól eltérő folyóirat is elfogadható valamint az adott kutatás interdiszciplináris irányultsága esetén a társprogramok folyóiratlistájáról származó periodika is elfogadhatónak minősülhet.

A doktori iskola fokozatszerzési követelményrendszerét a felsőoktatási intézmény doktori tanácsa hagyja jóvá. A fokozatszerzéshez szükséges alapfokú nyelvvizsgára vonatkozó kiegészítés: A pszichológia program az alapfokú és középfokú nyelvnek is csak élő idegen nyelvet fogad el (tehát az eszperantót nem). A filozófia program az alapfokú és középfokú nyelvnek is élő idegen nyelvet fogad el, valamint az antik nyelveket (tehát az eszperantót nem.) Neveléstudományi Program az alapfokú és középfokú nyelvnek is csak élő idegen nyelvet fogad el, elsősorban angol, német, francia nyelveket (tehát az eszperantót nem). A doktori tanács felelőssége, hogy a felsőoktatási intézményben akkreditált valamennyi tudományágban magas színvonalú értekezések szülessenek. A doktori iskolák publikációs követelményrendszere a www.doktori.hu lapon is nyilvánosságra kerül. Pszichológia tudományágból csak az jelentkezhetsz komplex vizsgára, aki pszichológia BA, pszichológia MA végzettséggel vagy pszichológia érettségivel rendelkezik

A komplex vizsgára bocsájtás feltétele az előírt kreditszámot megszerzésén túl az, hogy az elvégzett tudományos tevékenységüket témavezetőjük és programvezetőjük megfelelőnek ítélje. A vizsga csak abban az esetben zárul eredményesen, ha a doktorandusz megfelelően előrehaladt témája kidolgozásával, s képes meggyőzően ismertetni a készülő disszertáció felépítését és várható eredményeit.

A doktori szigorlatra és a komplex vizsgára a doktoranduszok szakterületüknek megfelelően választott tárgyak szakirodalmi olvasmánylistái alapján készülnek fel. A vizsgáztatás időtartama tárgyanként minimum fél óra. A doktori szigorlat és a komplex vizsga minőségének biztosítását a Debreceni Egyetem tudományterületi doktori tanácsának ide vonatkozó szabályai határozzák meg.

A disszertáció benyújtása megelőzően elővitát tartunk, melyen szakértői vélemények alapján értékelik az értekezést a programvezetők által erre felkért kutatók. A vita végén döntés születik arról, hogy az értekezés változatlan formában beadható, kisebb javítások után nyújtható be vagy lényeges átdolgozásra szorul. A vitáról jegyzőkönyv készül, mely rögzíti a szakértői tanács által kialakított javaslatokat valamint mellékletben tartalmazza a szakértői véleményeket is. Az értekezés jelentős átdolgozása esetén az elővitát ismét lefolytatjuk.

Az értekezés benyújtása után a hivatalos bírálók nyomtatott és elektronikus formában is megkapják a disszertációt és a tézisfüzetet. Az opponensek személye a bírálatok elkészültéig nem nyilvános. A bíráló bizottság tagjai az opponensi véleményeket mindkét bírálat beérkezése után, a jelölt erre adott válaszait pedig legkésőbb a védelem előtt egy héttel elektronikus formában megkapják. A nyilvános vita meghirdetésekor az értekezést és a tézisfüzetet nyilvánosságra hozzuk a www.doktori.hu lapon.

A doktori iskola minőségét nyomon követjük és a doktori iskola tanácsában rendszeresen értékeljük a jelentkezők, a felvettek, az abszolutóriumot, illetve a doktori (PhD) fokozatot szerzett doktoranduszok arányát, a disszertációk és a nyilvános viták minőségét, a doktoranduszok tudományos publikációinak színvonalát valamint követjük az egyetemi oktatásban és a tudományos közéletben való részvételüket.

A témakiírói, témavezetői és oktatói tevékenység minőségbiztosítása

Doktori iskolánkban a témavezetők csak olyan témából vállalhatnak témavezetést, amely területen dokumentálható kutatói teljesítményt nyújtottak. A témavezetőtől elvárjuk a tudományos publikációs aktivitást, a kutatási pályázatokban való részvételt, a hazai és

nemzetközi szakmai szervezetekben végzett tevékenységet, a tudományszervező munkát. A témakiírások minőségéért a programvezetők tartoznak felelősséggel. Lehetőség szerint egy témavezetőre nem bízunk háromnál több témavezetést. Ha az interdiszciplináris kutatási téma miatt a témavezető és a doktorandusz munkáját egy konzulens támogatja, a doktorandusz előrehaladásáért ebben az esetben is az elsődlegesként nyilvántartott témavezető a felelős.

A doktoranduszok kutató munkájukat a témavezetővel való rendszeres együttműködés keretében végzik, amelyet a témavezetőnek félév végén aláírásával kell igazolnia. A témavezető kutatói tevékenységének biztosítania kell az általa vezetett doktorandusz témájában való magas szintű jártasságot. A doktori iskola ösztönzi a témavezető és a doktorandusz közötti szoros kutatói együttműködés kialakítását, a doktorandusz pályafutásának témavezető általi támogatását (kutatómunkába való bekapcsolás, konferenciákra való részvétel és a publikálás segítése, tudományos kapcsolatok építése). Ezen együttműködés minőségének biztosítását célozza a doktorandusz és a témavezető közös munkájáról a témavezető által készített szemeszterenkénti írásos beszámoló. A témavezetők munkájának kölcsönös értékelését azzal biztosítjuk, hogy a programok szemeszterenként megtartott megbeszélésein sor kerül a témavezetők szóbeli beszámolóira. Az elkészült értekezés benyújtásának előfeltétele, hogy a témavezető az értekezés első oldalán aláírásával igazolja hozzájárulását az értekezés benyújtásához.

A doktori iskola oktatói olyan a tudományos fokozattal rendelkező kutatók, akik doktori kurzusuk benyújtott tematikája és publikációik alapján a programvezető javaslatára a doktori iskola tanácsa és a tudományterületi doktori tanács jóváhagyása szerint erre a feladatra alkalmasak. A doktori kurzus tematikája tartalmazza a feldolgozandó téma címét, a téma rövid összefoglalását és a témakör doktoranduszok számára kötelező és ajánlott szakirodalmát. A doktori kurzusok értékelése 2013. őszi szemeszterétől ötfokú skálán történik, amit felmenő rendszerben vezettünk be. A doktori iskola oktató munkájának önértékelése és az oktatói munka kölcsönös ellenőrzése a programok szemeszterenként megtartott megbeszélésein történik.

A minőségfejlesztés alapvető irányai

A minőség folyamatos fejlesztésének egyik fő iránya a doktori képzés tanulmányi tartalmainak rendszeres átvizsgálása, korszerűsítése valamint a meghirdetett és kiválasztott témáknak megfelelő aktualizálása. Ez nemcsak új fő- és speciálkollégiumok valamint gyakorlatok bevezetését, hanem a meglévők tantervének folyamatos fejlesztését, az együttműködő hazai és külföldi egyetemek, kutatóintézetek vagy vendégoktatók friss kutatási eredményeit tükröző oktatási kínálatának beépítését is jelenti.

A minőségfejlesztés másik fő iránya a doktoranduszok és témavezetők kutatói teamekbe szerveződése, amelyekben a közös kutatómunka mellett lehetőség van egymás eredményeinek és tanulmányainak megvitatására. A minőség biztosításának különösen fontos eszköze az interdiszciplináris kutató teamek kialakítása egy-egy tématerületeken.

A minőségfejlesztés harmadik fő iránya az oktatást és kutatást támogató infrastruktúra folyamatos fejlesztése, amelyhez elsősorban a doktoranduszok számára kialakított kutatószobák, az intézeti könyvtárak idegen nyelvű tudományos enciklopédiáinak és folyóiratainak gyarapítása, a folyóiratok online adatbázisaira való előfizetések növelése, a Karácsony Sándor és a Kiss Árpád Gyűjtemény folyamatos fejlesztése, valamint az internet-hozzáféréssel, nyomtatási lehetőséggel és az internetes kommunikáció eszközeivel felszerelt számítógéppark állandó korszerűsítése tartozik. Jelentős lépést tettünk előre a doktoranduszok

internetes portfólió-rendszerének kialakításában, amelyhez oktatói és hallgatói belépést biztosítunk.

Debrecen, 2021. február 15.